

Theologiæ Sacramentalis Scholasticæ Et Moralis Pars ...

Ad Mentem Doctoris Subtilis Ioannis Duns Scoti D. Augustino conformen

In Qua Tractatur De Contractu Et Sacramento Matrimonii

Bosco, Jean a

Lovanii, 1678

Concl. IV. Lex Tridentini, irritans, Matrimonia clandestina, obligavit in singulis Parochiis, à trigesima die publicationis ibi factæ, omnes in ea habitantes, etiam ignorantes.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-73432](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-73432)

CONCLUSIO IV.

Lex Tridentini, irritans Matrimonia clandestina, obligavit in singulis Parochiis, à trigesima die publicationis ibi factæ, omnes in ea habitantes, etiam igno-

IIO. Prænotandum primò; legem Cæsaream non obligare actû, nisi post duos menses à promulgatione in singulis provinciis. Est communis doctrina Jurisperitorum. Fundatur in Authentica: *Ut factæ novæ constitutiones post insinuationes earum post duos menses valeant.* Coll. 7. Tit. 2. 1. Novell. 66. ubi cap. 1. sic legitur: *Sancimus igitur ex illo nostras constitutiones, quæ pro testamentis sunt, valere, ex quo in commune factæ sunt manifestæ: in provinciis autem, ex quo discretæ per metropolitans palam factæ sunt, vel postea factæ fuerint: ne legum ignorantia (secundum quod dudum tenuit) testamenta homines facientes, videantur prævaricari legem. Ut autem apertius adhuc causa declaretur, sancimus, si scripta fuerit huiusmodi lex, hanc post duos menses dati ei temporis valere, & in Rep. tractari, sive in hac felicissima civitate, sive in provinciis post insinuationem sufficienti hoc tempore omnibus manifestam eam constituere, & tabellionibus jus cognoscentibus virtutem, & subjectis agnoscensibus legemque servantibus.*

Ubi Gloss. verb. *Huiusmodi lex*, inquit: *Scilicet pro testamentis, ut supra Tit. prox. dictum est. Sed nunquid idem in aliis? Dico quòd sic: ut patet ex Rubrica in princip. cuius verba sunt generalia, & ita hoc intellige generaliter.*

III. Rubrica, quæ perfectum sensum reddit, habet textus auctoritatem.

Siquidem hæc Rubrica, ut ex ipsius verbis constat, est ex illis, quæ à Juristis dicuntur, perfectum sensum reddere, de quibus est apud ipsos dogma receptum, habere textus auctoritatem in his, in quibus nigro non repugnant, ut ipsi loquuntur, id est, in his, quæ non sunt contraria legibus sub rubro contentis. Unde concludunt, etiam si lex strictius loquatur, extendendam esse juxta generalitatem Rubricæ, quando non est repugnantia, nec absurdum aliquid sequitur.

Quæ sanè regula optimè probatur ex communi Jurisperitorum consensu & quasi traditione, quæ in interpretatione jurium magnam sine dubio habet auctoritatem; nam si consuetudo est optima legum interpres; ergo & hæc tot & tantorum Doctorum testificatio, quæ consuetudinem necessariò habet adjunctam, sive illam induxerit, sive de illa testificetur.

Videntur autem ipsi supponere, Rubricas

juris civilis, esse eorumdem Imperatorum seu Jureconsultorum, quorum sunt leges. Unde dicere solent, Rubricas Decretorum habere auctoritatem, quia non sunt ab auctoribus Canonum, sed à Gratiano vel Aliis.

Ex hoc autem principio, valde probabiliter colligitur: Rubricam reddentem sensum perfectum (qualis est illa, quæ incipit per: *Us*, aut per: *Ne*) habere legem auctoritatem, & non limitari per textum, regulariter loquendo, nisi necessitas cogat, ne datur talis titulus auctor frustra generalitatem propositionem protulisse; sed potius magis specialius loquentes, esse veluti membra illius generalitatis, vel quasi materia exempla, in quibus cernitur, quod in Rubrica generalius continetur.

Hoc ergo principium (inquit Suarez l. 3. de Leg. c. 16 n. 12.) negari non potest Theologis cum probabilitate; quia quæ rationi contraria non sunt, nec rationi repugnant, multum habet ponderationis sensus perit: um in sua propria præsertim cum sit illud principium, prout verisimile, & consentaneum rationi.

Ex illo autem optimè inferuntur prædicti, dictam Authenticam extendendam ad omnes leges civiles; quia titulus Rubricæ generalis est, & sensum reddit perfectum, ita habet textus auctoritatem, & per illam applicanda est Authentica, sicut eorum per alium explicatur. Hæc ille. Apud quosdam Lectores plura inveniuntur prædictum, quæ nos omittimus, quia hic non est proprius locus de eis tractandi.

Prænotandum 2. licet aliqui idem opinentur de lege Pontificia, arguente c. 1. de Novi oper. nunciatione. Sed quæ verba sunt leges non dedignantur sacri Canonum constitutionibus adiuvantur. Equidem probabilis est, elapso à promulgatione in illo tempore, quo moraliter potuerit in illa ex se obligationem inducere.

Ratio est: quia ex natura rei id non potest nisi aliud Ecclesia statuerit; nihil autem hoc statuit: nec prædictam Authenticam interpretavit. Nullo enim jure scripto id ostenditur in particulari, nec etiam in generalibus Canonibus solum in iudiciis causarum voluerunt, ut civiles leges servarentur, nisi Canonice deessent; modus autem ferendi universales leges, longè gravior est, & pertinet ad propriam Pontificis actionem, & potestatem, & ideo non est illa generalis regula ad præsentem casum extendenda.

Nec etiam talis acceptatio potest consuetudine ostendi, sed potius contrarium; quia in Curia Romana, totius orbis lites definitur juxta leges Pontificias, Romæ publicantur, etiam si alibi promulgatæ non sint; & Navarra

Confil. 1. de Conflit. num. 19. dicit, de confuetudine & stylo in urbe seruari, ut transgredientes legem Papæ ante duos menses à promulgatione, puniantur, non solum, qui probantur scivisse promulgationem, sed etiam, qui non probavit, illam ignorasse. Hæc autem forent injusta, si in aliis Provinciis illæ leges non obligarent, absque speciali promulgatione, in iis facta; et si non obligarent ante duos menses à promulgatione.

Præterea: Pontifex in aliquibus legibus addit specialem modum promulgationis, & temporis determinationem; ergo ubi non addit, talis obligatio sequitur, prout rei natura postulat. Probatur Consequentia; quia exceptio firmat regulam in contrarium. Antecedens patet ex c. Cùm singula, de Præbend. in 6. ibi: Circa eos autem, qui plures Prioratus, vel Ecclesias hujusmodi nunc detinent, providemus, ut infra mensem, postquam præsens constitutio pervenerit ad eosdem, unum ex ipsis, quem retinere voluerint (reliquis dimissis) eligere, teneantur: alioquin ex tunc penis subjaceant supradictis.

Ubi Gloss. verb. Pervenit: Et sic, inquit, si pervenit ante duos menses à tempore publicationis, statim incipit eis tempus currere: et si non pervenerit infra duos menses, adhuc tempus non currit. Ergo supponit textus ille, non esse necessarium tempus duorum mensium ad obligandum.

Neque potest hoc dici speciale: quia textus nihil de hoc statuit, sed supponit; & potius pro speciali addit concessionem mensis ad exequendum actum, ibi præceptum, & ad incurrendas poenas, qui mensis semper inciperet currere à notitia præcepti, etiam si post plures menses haberetur, ut patet in verbis Glossæ mox allegatis. Ergo signum est, legem de se obligasse à publicatione, independentem à lapsu duorum mensium; non nisi tamen intra unum mensem. In hac ergo lege additur determinatio unius mensis.

At verò in Bulla Pii 4. Sicus ad sacrorum, super declaratione temporis, ad observanda Decreta Concil. Trident. determinantur tres menses, ibi: Nam etsi ipsius Concilii Decreta, etiam de Venerabilium Fratrum nostrorum S. R. Ecclesiæ Cardinalium consilio & assensu in consistorio nostro secreto confirmata à nobis fuerunt sub finem mensis Januarii, & ab eo etiam tempore apud hanc S. Sedem observari ceperunt: quia tamen non parum temporis, in eis Romæ diligenter emendatæque imprimendis, necessario consumptum fuit, & jure etiam communi sancitum est, ut Constitutiones novæ vim non nisi post certum tempus obtineant; æquum nobis & justum visum est, prædicta Decreta omnia ad dictam reformationem, jusque positivum dumtaxat spectantia, à Kalendis Maii proximè præteritis omnes obligare cepisse, neque

post eam diem excusationem cujusque, quod ea ignoraverit admitendam. Atque ita Apostolica auctoritate declaramus ac definimus, & ab omnibus judicari debere mandamus atque statuimus.

Ubi in primis dicit Pontifex, Decreta Trid. statim à confirmatione, apud S. Apostolicam observata fuisse, sine dilatione alicujus temporis: ergo censet jus commune, quod ibidem allegatur, & non videtur esse aliud, quàm dicta Authentica, non obtinuisse in illis Decretis apud S. Apostolicam; neque alibi, quia ubi jus commune concedit tantum duos menses, Pontifex statuit tres menses, scilicet à fine Januarii, usque ad Kalen. Maii.

Cæterum, ut accedamus ad Conclusionem nostram, ipsum Concilium Tridentinum specialem modum promulgationis, & speciale tempus præscripsit legi irritanti Matrimonia clandestina, de qua hic tractamus, dicens in cap. 1. Ne verò hæc tam salubria præcepta quemquam lateant, Ordinariis omnibus præcipit (S. Synodus) ut cùm primum potuerint, curent hoc Decretum populo prædicari ac explicari in singulis suarum Diocesium Parochialibus Ecclesiis, idque in primo anno quàm sæpissimè fiat: deinde quoties expedire viderint. Decernit insuper, ut hujusmodi decretum in unaquaque Parochia suum robur post triginta dies habere incipiat à die primæ publicationis in eadem Parochia factæ numerandos.

Ubi non solum requiritur publicatio in singulis Provinciis, sed etiam in singulis Parochiis, & determinatur tempus triginta dierum, ad hoc utique, ut lex illa suum robur habere incipiat; ac proinde alterâ conditione deficiente, sive publicatione in Parochia, sive determinato tempore, hæc lex non habet suum robur, id est, non obligat. Publicata autem in Parochia, post triginta dies, habet suum robur, id est, obligat omnes, habitantes in ea Parochia, saltem ad quos notitia legis pervenerit, de quo nemo dubitat.

Disputatur autem ab Aliquibus, an etiam afficiat invincibiliter eam ignorantes. Pars negativa probatur; quia inhabilem reddere ad aliquem actum, est poena: sed Trident. per suam legem, clam contrahentes reddit inhabiles ad sic contrahendum; ergo illud decretum poenam continet, quæ cùm non afficiat invincibiliter ignorantes, eò quòd culpâ vacent, dicendum est, hos habiles esse ad sic contrahendum; & proinde Matrimonium, ab eis initum, esse validum.

Et confirmatur; quia quàmvis Canon habeat clausulam annullantem, non ligat ignorantes, etiam quoad illam clausulam; habet enim in se tacitam conditionem; si per-

118. Trid. specialem modum promulgationis & speciale tempus præscripsit legi irritanti Matr. clandestinum.

119. An afficiat invincibiliter eam ignorantes? Probatur pars negans.

Confirmatur.

veniat ad subditorum aures; & cum illa clausula Canonis sit accessoria, sicut à transgressione Canonis excusat ignorantia, sic etiam ab illa annullatione accessoria.

120. Pars affirmans probatur. Sed hoc est, quod queritur; an omnis Canon, habens clausulam irritantem, habeat in se tacitam conditionem, si perveniat ad subditorum aures, etiam quoad illam clausulam; & hoc est, quod communiter à DD. negatur, causantibus, tunc dumtaxat id esse verum, quando clausula irritans est pœnalis, seu propriè dicta pœna, imposita in odium delicti commissi; tunc enim cum sit accessoria, sequitur principale, juxta Reg. juris: *Accessorium naturam sequi congruit principalis*. Sicut ergo tali casu ignorantia invincibilis excusat à delicto, quod principale est; sic etiam excusat ab irritatione; quia sine delicto, non incurritur pœna.

Reg. 4. de de Reg. juris in 6.

Quando clausula irritans non est pœna, non excusat ab ea ignorantia.

121. Probatio.

Secus dicendum, quando clausula irritans est purè moralis, vel non est propriè dicta pœna, imposita propter delictum; tunc siquidem, cum non sit accessoria, sed potiùs principale, non excusat ab ea ignorantia invincibilis. Patet in impedimento consanguinitatis & similibus, à quibus nulla omninò ignorantia excusat, ut Omnes fatentur.

Et ratio est; quia bonum commune, quod talis lex irritans principaliter respicit, non minus patitur ex actu, qui fit cum ignorantia irritationis, quam qui fit cum ejus scientia; quippe non minus repugnat bono communi, si quis inciscius consanguinitatis, aut legis irritantis Matrimonium inter consanguineos, contrahat cum consanguinea, quam si contraheret conscius.

Ergo consimiliter in casu præsentis, cum irritatio non sit pœna propriè dicta, ut latius probavimus Conclus. præcedenti in fine, liquet profectò, ab ea non excusare ignorantiam, etiam invincibilem; & per consequens Matrimonium aliter contractum, quam præsentè Parocho & duobus testibus esse irritum, tametsi contrahentes ignorent legem irritantem.

122. Ignorantia non potest supplere materiam vel formam substantialem actus.

Et quid mirum? Nam ignorantia non potest supplere materiam vel formam substantialem seu essentialis contractus matrimonialis. Sicut ergo ignorantia materię vel formę, aut ministrum aliorum Sacramentorum, non supplet eorum defectum; ita neque in Sacramento Matrimonii, ubi in casu proposito est defectus ministrum, subjecti, materię ac formę.

123. Confirmatur pars affirmans ex c.

Confirmantur hæc ex jure Canonico. In primis solet allegari cap. 1. de Concess. præbendę in 6. ibi: *Adjiciatur insuper, quòd cõm sententia statim ardet etiam ignorantem:*

quoniam si contra Prælatum aliquem alio- rem, depositionis sententia præferatur, contractus, quos inibi ignoranter posita, in Prælatum, nullum robur obtinent firmitatis. Et supra dictis literis irritum discernimus & tunc, quidquid super hujusmodi præbenda dignitate contra nostrum contigerit attentum mandatum, collatio, quam idem Episcopus tale nostrum decretum (sive illud ignoraverit sive non) de præfata Præbendâ per se nullum alium fecerat, non valebat.

Sed cum hæc sit allegatio partis, pro Pontifice ibi non rescribit, videtur effectum nonis considerationis. Audi Gloss. ibi: *Non valebat: Hoc, inquit, verum esse, si certa præbenda vel dignitate mandatum fuerit. Porro in textu isto mandatum fuit incerta præbenda, & idè non legitur Episcopum ignorantem, ut proinde Pontifex pro Episcopo rescripserit.*

Meliùs ergo confirmatur nostra sententia ex cap. *Dudum*, de Præbend. in 6. ubi mandatum fuerat de certa præbenda, Pontifex judicat collationem Episcopi non validam, non obstante ejus ignorantia. Et quòd decretum nostrum prædictum non sit hinc, ubi jam dictus Camerarius ante dictam nuntiationem per nos erat Lector. officii Canonici statim ignorantes literas, cum se per incerto non esset editum etc. Dispositum mandamus, quatenus præfatum Præbendam monitione præmissa per consensum Lectoris compellatis, ut collatione, à communi præbenda prædictis per dictum Episcopum facta (quæ nulla extitit) in nullo, dicto Camerario præbendam ipsam omnino dimittat. Ita Bonifacius VIII.

Idemque sic ait cap. *Quidam*, eod. tit. *neutrums illorum haberi seu discernimus nec dem (præbenda) Prima enim collatio post contra decretum (irritans) à dicto Lectoris interpositum facta, licet ab ignorantibus etiam ignorantibus. Ubi Gloss. verba sunt: Suprà eod. tit. & lib. Si postquam cap. *Dudum*, & cap. *Si beneficia* etc. dicit: *Hæc jura aperte probant, Decretum irritans) Papæ ligare ignorantem. Ad idem de Concess. Præb. Quia cunctis, & quod dixi suprà eod. tit. & lib. Si Episcopus etc. Joan. Andr.**

Sed ex ipso etiam Concilio Tridentino videtur nostra sententia non modicum confirmari: quia quoties aliqua constitutio exprimit, à quo tempore debeat obligare, afficit ignorantes quoad nullitatem actus, licet non afficiat quoad alias pœnas, ut si dicat: *Ex nunc*, ut optime docet Gloss. Clement. 2. de Hæreticis verb. *Ex nunc* ubi sic ait: *Ac si dicat, Deinceps. Valde san voluit Papa per hoc, quòd hæc pars constitutionis statim ligaret à tempore promulgationis*

Bibliotheca Sacra

tionis non expectato lapsu duorum mensium, non quoad hoc, quod contrasacientes, hoc ignorantes, obligati essent ad culpam; sed quoad hoc, ut contra factum non valeret.

Jam autem Trident. in verbis supra allegatis exprimit tempus, à quo Decretum suum obligare incipiat, & præcipit promulgationem, etiam extraordinariam, ne, ut loquitur, tam salubria præcepta quemquam lateant, & per consequens, ne propter ignorantiam invalidè contrahant; ergo vult etiam ignorantes eo Decreto comprehendere.

Ex his liquidò manifestè constat responsio ad probationem oppositæ sententiæ, supra adductam, utputa, inhabilitatem esse poenam, quando inducitur in odium contrahentium, & ad ipsos puniendos; secùs quando defectus solemnitate, sicut enim annullatio actûs defectu solemnitate, non est poena, sic nec inhabilitas ad contrahendum absque ea solemnitate, censetur poena, sed declaratio, quod consensus sit illegitimus.

Ad confirmationem dico iterùm: quando clausula irritans apponitur per modum poenæ, minimè afficere ignorantes; quia tunc sequitur delictum; adeòque quod excusat à delicto, etiam consequenter excusat ab illa irritatione, & aliis poenis, propter delictum impositis; ubi enim non est delictum, non est locus poenæ; quia teste D. August. (vel quisquis est Auctor) libro de Vera & falsa poenit. cap. 9. (& ponitur dist. 3. de Poenit. cap. 4.) Poena proprie dicitur læsio, quæ puniit & vindicat, quod quisque commisit.

Sin autem clausula irritans non apponatur per modum poenæ, sed ob bonum commune, & in utilitatem contrahentium, nulla est ratio, quare ignorantes non afficiat: imò ratio est, quare eos afficiat, ut supra ostendi. Atqui clausula irritans in casu proposito non apponitur per modum poenæ, sed ob bonum commune, & in utilitatem contrahentium, ad evitanda inconvenientia maxima, quæ nata sunt sequi ex Matrimonio clandestinis; ergo afficit etiam ignorantes.

Salvâ semper debitâ publicatione dicti Decreti. Præsumitur autem publicatum, ubi fuerit aliquo tempore in Parochia tanquam Decretum Concilii observatum, prout declararunt Cardin. teste Zypæo Juris Pontifici novi analytice enarr. lib. 4. tit. de Sponsal. num. 16.

Quid si fuisset publicatum, nondum tamen receptum? Respondeo: per se obligat; quia juxta communem sententiam Jurisperitorum & Theologorum, lex non dependet essentialiter à receptione populi,

in tantum, ut oppositum videatur damnassee Alexander VII. quando damnavit hanc propositionem ad minus tanquam scandalosam: *Populus non peccat, etsi sine absque ulla causa non recipiat legem, à Principe promulgatam.*

Quod ergo communiter dicitur: Concilium Tridentinum non obligare in quibusdam Galliarum partibus, & in Polonia, defectu receptionis, intelligi debet, Apostolicâ Sede in hoc dissimulante, & quasi dispensante, ob melius bonum. In quibus proinde locis, si Matrimonium contrahatur absque Parocho & testibus ab illorum locorum incolis, dum in illis habitant, certum est, esse validum. Peccabunt tamen hi, si omnino clandestinè contrahant, sicut peccassent ante Tridentinum ita contrahendo.

Cæterùm, præter promulgationem, requiritur tempus triginta dierum, ut patet ex verbis Concil. supra allegatis, & declararunt Cardinales his verbis: *Decretum Concilii Tridentini, irritans Matrimonia clandestinè contracta absque præsentia proprii Parocho, incipit habere robur post 30. dies, à die publicationis ipsius Decreti, in Parochia factæ, & post Kalendas Maii 1564. juxta Bullam S. D. N. Papæ Pii V. tenet, sicque duplex tempus concurrere debet, unum post dictas Kalendas Maii 1564. alterum post 30. dies, à publicatione in loco, adeò ut si ante Kalendas dictas facta fuisset publicatio, Decretum non obligasset Matrimonia, contracta ante publicationem prædictam Decreti de Reform. Matrim. in Parochia contrahentium factam, ideò ante publicationem irrita non sunt, nec in irrita declaranda.*

Alia declaratio sic loquitur: *Hoc Decretum de Reform. Matrim. ad hoc ut robur suum percipiat, necesse est in Parochiis publicari, nec ejus publicatio in Diocesana Synodo facta æquipollet. Si tamen hæc verba, scilicet: Quod hiant Matrimonia præsentibus Parocho & testibus, alioquin sunt irrita, fuerint publicata in Parochia, sufficiunt & æquipollet publicationi totius Decreti, quantum ad Matrimonii irritationem. Maneat ergo; quòd post 30. diem, à die sufficientis promulgationis, dictum Decretum obligaverit, & de facto obliget etiam invincibiliter ignorantes.*

Sed nunquid etiam hæreticos aut Catholicos in terris hæreticorum? Resolutio erit.

129. Præter promulgationem requiritur tempus 30. dierum.

126. Hæc ad probationem oppositæ sententiæ.

127. Sin autem clausula irritans non apponatur per modum poenæ, sed ob bonum commune, & in utilitatem contrahentium, nulla est ratio, quare ignorantes non afficiat: imò ratio est, quare eos afficiat, ut supra ostendi.

128. Quod si fuisset publicatum, nondum tamen receptum? Respondeo: per se obligat; quia juxta communem sententiam Jurisperitorum & Theologorum, lex non dependet essentialiter à receptione populi,